

Den canadiske Polar-Ekspedition 1913—1918

under Vilhjálmur Stefánsson.

Vilhjálmur Stefánsson: »Länder der Zukunft. Fünf Jahre Reisen im höchsten Norden I—II. (F. A. Brockhaus. Leipzig 1923.)*»

INDLEDNING

Nordpolarlandene var længe »no mans land«, naar undtages Grønland, der betragtedes som hørende til Danmark, endvidere Nowaja Semlja og nogle andre Øomraader Nord for Sibirien, der ansaas som russisk Ejendom, og hvor Fangstmænd og Jægere havde deres Tilhold.

I den sidste Tid er Forholdet i saa Henseende blevet betydelig ændret, og det synes som om Nordpolarlandenes Fordeling mellem Staterne er ved at blive ordnet.

Da Danmark solgte de vestindiske Øer, opnaede det jo af de nordamerikanske Fristaters Regering Anerkendelse af Højhedsretten over hele Grønland. De fleste Stater har siden givet lignende Erklæringer.

Danmark har iøvrigt fra gammel Tid haft og har vedblivende Interesser at varetage, foruden i Vestgrønland, ogsaa paa Grønlands Østkyst, paa hvis sydlige Del Angmagsalik jo ligger. I tidligere Tid deltog saaledes danske Undersaatter lige fra 1615 til 1864 i Ishavsfangsten ved Østkysten, til visse Tider endog i ret betydelig Grad. I Tiaaret 1851—60 deltog endnu mindst 130 Skibe under dansk Flag i Sælhundefangsten sammesteds, og i Aaret 1854 deltog ikke mindre end 24 Skibe. Med Krigsaaret 1864 ophørte denne Fangst for Danmarks Vedkommende for ikke mere at blive genoptaget; men der har i vore Dage været Stemmer, som slog til Lyd for, at Danmark paa Grønlands Østkyst skulde overføre en Del Grønlændere fra Vestkysten, hvor Fangstforholdene mentes ikke i Længden at ville slaa til til den indfødte Befolknings Underhold. Dette Spørgsmaal er dog foreløbig stillet i Bero.

*) Ogsaa udgivet paa Engelsk: *The friendly arctic. The story of five years in Polar Regions by Vilhjálmur Stefánsson.* New York. The Macmillan Company 1922.

I den seneste Tid har man imidlertid fra selve Danmark begyndt at lægge Beslag paa store Dele af Grønlands Østkyst i Fangstøjemed. Det »Østgrønlandske Kompagni« har saaledes i Øjeblikket Stationer paa følgende 6 Steder: 1) Danmarkshavn (76° 46' 3" n. Br.), 2) paa Hvalrosodden, der ligger 6 danske Mil Vest for Danmarkshavn, 3) Germanihavn (74°, 30' n. Br.), 4) paa Clavering Ø (ca. 75°), 5) i Cralls Havn, der ligger paa Fastlandet indenfor Clavering Ø og ved 6) Kap Hold with Hope (ca. 73° 30' n. Br.).

Endvidere skulde der af Skibet »Teddy« i Sommeren 1923 være anlagt 2 Stationer, én i Mundingen af Scoresby-Sund og én inde paa Danmarks Ø i Scoresby Sund. Som bekendt er »Teddy« ikke vendt hjem i Efteraaret 1923, saa det vides ikke, om de to sidstnævnte Stationer er oprettede.

Spitsbergen er paa lignende Vis af de fleste Stater bleven anerkendt som hørende under Norge, uanset at Russere, Svenskere og andre har Interesser dér at varetage, navnlig efter at Kulbrydning er blevet et rentabelt Foretagende.

Hvad nu endelig de store Øomraader angaar, som ligger nord for Canadas Ishavskyster, da er der i de sidste 15 Aar af den canadiske Regering gjort overmaade meget for at inddrage hele Øområdet under »The Dominion of Canada.« Allerede i 1903—04 tog Kaptain A. P. Low, Fører af »Neptune«, paa Kap Herschel Ellesmere Land i Besiddelse for Canada i Kongens Navn. Gentagne Gange, lige fra 1906, har dernæst Kaptain J. E. Bernier været sendt ud med Skibet »Arctic« for, saa vidt muligt, at tage alle Øer Nord for Canadas Ishavskyst i Besiddelse i Kong Georgs Navn for den canadiske Regering, og det er virkelig lykkedes ham at hejse Flaget paa de vigtigste Øomraader, ligesom der er bleven oprettet »Politistationer« paa mange Steder. Da han i 1908 var paa Melville Øen, opsatte han en Metalplade der, af hvilken det fremgik, at han tog hele Øområdet i Besiddelse, og saa sent som i Sommeren 1922 oprettede Kaptain Bernier en Station for »R. C. M. P. («Royal Canadian Mounted

Police«) ved Craig Harbour, nær Sydøsthjørnet af Ellesmere Land; det havde været Hensigten at oprette Stationen ved Kap Sabine, længere nord efter paa Kysten; men dette viste sig ugørligt paa Grund af Isforholdene. Samme Sommer oprettedes en lignende Station ved Ponds Inlet i det nordlige Baffin-Land. I Sommeren 1923 søgte »Arctic« igen at oprette en Station ved Kap Sabine; men med samme negative Resultat. Politidetachmentet, der skulde være oprettet der, blev i Stedet for landsat i Cumberland Gulf paa Baffin-Land, hvor en ny Station da oprettedes.

I 1924 agtes bygget Politistationer ved Dundes Harbour (paa Nord-Devon), Point Leopold (paa Nord-Somerset) samt ved Kap Sabine.

Det ses saaledes, at Canadas Regering for Alvor er ved at lægge Haand paa alle Landomraader nord for dets Ishavskyst, ikke blot, hvor der lever Eskimoer, eller hvor saadanne har Jagtdistrikter, men ogsaa andetsteds. Til Ellesmere-Land er iøvrigt, efter Forlydende, udvandret et Par Eskimofamilier fra Grønlandssiden (Kap York Omraadet).

Smith-Sund og dets nordlige Fortsættelse danner nu Skel mellem dansk Omraade og Canadas Territorier.

Stefánssons-Ekspeditionens Start 1913.

Et Led i Canadas Bestræbelser for at udvide sit Herredømme til de arktiske Omraader, Nord for Hovedlandet, var Udsendelsen af Vilhjálmur Stefánsson med en stor Ekspedition, som varede fra 1913 til 1918, og hvorom der nys er givet Offentligheden Beretning gennem et Rejseværk. Det indeholder en i høj Grad personlig præget Skildring af Ekspeditionens Forløb og dens Slæderejser med særlig Betoning af den Ernæringsmetode, som blev anvendt, og med Betragtninger over, hvorledes Polarrejsende rettelig bør gribe Sagen an. At Stefánsson selv paa en fortræffelig Maade har forstaaet at færdes i Isregionerne, er utvivlsomt; om hvorvidt andre vil kunne gøre ham det efter paa samme Maade, faar staa hen. Paa sine Slæderejser opnaaede han vel at gøre ikke ringe geografiske Opdagelser; men af Grunde, som nedenfor skal antydes, ledsagedes han ikke til de nyopdagede Omraader af videnskabelige Specialister, ej heller kunde han som Regel faa taget Fotografier af disse Landsdele. Selv var han Ethnograf, og Eskimoer fandtes ikke i de nordlige Egne, han besøgte, kun i de sydligere. Men Værket er

fornøjeligt og interessant, som det er — og giver gode Bidrag til Kundskab om de afsides Egne.

Stefánsson er født i Canada af emigrerede islandske Forældre, og hans Navn har allerede forholdsvis længe — han er en ung Mand — været nævnet blandt de kendte Polarrejsendes. Som Ethnograf deltog han i Einar Mikkelsens Ekspedition i Beaufort-Havel (1906—1907), derefter blev han (1908—1912), ledsaget af Dr. R. Anderson, udsendt af det nordamerikanske »Museum of Natural History« og Canadas Geologiske Undersøgelser til Ishavskysterne. Ekspeditionen tilbragte den første Vinter ved Colville-Floden i Alaska, anden Vinter ved Kap Parry, tredje Vinter ved Coronation-Gulf og paa Victoria Land, og fjerde Vinter atter ved Kap Parry.

Stefánsson hjembragte Efterretning om nogle saakaldte »hvide Eskimoer« paa Victoria Land, der skulde ligne Nordboere. Formodningen om, at de stammede fra Grønland og i sin Tid var indvandrede derfra, har dog næppe noget paa sig.

Da Vilhjálmur Stefánsson i 1912 vendte hjem fra sin arktiske Ekspedition, stillede Forholdene sig meget gunstigt for ham med Hensyn til at organisere en ny videnskabelig Ekspedition til Polarlandene Nord for Canada. De Autoriteter, som sidst havde udsendt ham, stillede sig afgjort til hans Disposition igen og det geografiske Selskab i Washington ligeledes; men nu greb Canadas Regering ind og tilbød at afholde alle Udgifter ved en stort anlagt Ekspedition, mod at alt Land, som maatte blive opdaget imellem 141° v. L. og Grønland i Øst, helt op mod Nordpolen, blev taget i Besiddelse i Regeringens Navn og Flaget hejst sammesteds. Dette var i god Overensstemmelse med Canadas ovenanførte politiske Pretentioner.

Den videnskabelige Stab, som skulde deltage i Ekspeditionen, bestod af 15 Mennesker. Tre af dem kom fra de britiske Øer, en fra Australien, en fra New Zealand, en fra Frankrig, en fra Norge, en fra Danmark, to fra de Forenede Stater og fem fra Canada.

To af disse Mænd, nemlig Oceanographen Murray og Lægen Mackay havde været med Shackleton i Antarctic. Danskeren Frits Johansen, en af Zoologerne, havde været med Mylius-Erichsen i Østgrønland, og Mamen, en Nordmand, der var geologisk Assistent, havde været paa Spitsbergen, medens endelig Ekspeditionens Næstkommanderende, Dr. R. Anderson, havde

været med Stefánsson i $4\frac{1}{2}$ Aar paa dennes sidste Ekspedition. Stefánsson selv havde tilbragt seks Aar ialt nord for Polarcirklen i Canada og Alaska. Hans Ekspedition var planlagt i to Afdelinger: Hovedmaalet var geografiske Opdagelser, dernæst videnskabelige Undersøgelser i videst muligt Omfang. Udforskningen af Beaufort Havet (»The Beaufort Sea«) var et af de vigtigste Problemer, der trængte til at løses. Laa her Landomraader eller ikke? Stefánsson vilde selv lede denne Afdeling, som tillige, om muligt, skulde gøre Fremstød fra Banks-Land over Prins Patricks Ø og videre.

Dr. Anderson skulde lede en Gruppe, der foretog Undersøgelser langs Alaskas og Canadas Nordkyst til Coronation Gulf, forbi de store Flodmundinger, hvor den navnlig havde biologiske, ethnologiske og geologiske Opgaver at løse. Denne Afdeling skulde, for en stor Del ved Benyttelse af Eskimoer eller hvide Jægere, skaffe sig Føden i Landet selv, medens Hovedafdelingen, saa vidt muligt, skulde leve af, hvad Ekspeditionsmedlemmerne selv kunde forskaffe sig ved Fangst og Jagt. Stefánsson ventede at kunne gøre lige saa lange Dagsrejser over Isen, som Peary havde gjort paa sin Rejse til Nordpolen, navnlig naar man undgik at føre tungt lastede Slæder med sig. Dette skulde opnaas ved kun at medtage lidt Proviant og iøvrigt basere sig paa at leve af Sæler, Polar-Bjørne og andet Vildt.

Ekspeditionen havde tre smaa Skibe til sin Raadighed. De skulde benyttes dels til oceanografiske Undersøgelser, dels til Tjeneste for de to Ekspeditionsafdelinger. I August Maaned 1913 stod Ekspeditionen op gennem Bering-Strædet, og Arbejdet begyndte.

Forinden vi beretter om Ekspeditionens Forløb, vil det være paa sin Plads én Gang for alle at omtale det System, efter hvilket Ekspeditionsmedlemmerne opholdt Livet, og som kom til at spille en betydelig Rolle med Hensyn til Bevægelsesfrihed og derigennem for de opnaaede Resultater.

* * *

Ekspeditionen var baseret paa, hvad dens hvide Medlemmer selv kunde nedlægge af Land- og Havdyr, især Sæler.

Paa Ekspeditionen 1908—1912 havde Stefánsson og R. Anderson anvendt den samme Rejsemetode, som i sin Tid (1843 og senere) Dr. Rae,

idet de hovedsagelig levede af, hvad de selv kunde nedlægge af Land- og Havdyr. Kun Halvdelen af den Føde, Ekspeditionsmedlemmerne fortærede, tilvejebragtes af Eskimoer — en Levemaade, som vel efterhaanden var bleven benyttet af nogle andre, men ikke i saa udstrakt Maalestok. David Hauburg havde saaledes paa en seks Maaneders Rejse fra Hudson-Bay til den store Bjørnesø — i Begyndelsen af dette Aarhundrede — udelukkende levet af, hvad Eskimo-Jægere kunde skaffe, og endnu tidligere havde Schwatka og Gilder (1878—80) baseret deres Rejse til Kong Williams Land for at finde Efterladenskaber efter Franklin-Ekspeditionen, paa Eskimoernes Levevis. Peary havde ogsaa i høj Grad paa sine Polarrejser levet af Jagt- og Fangstudhytte, Nansen og Johansen ligesaa, paa Frants Josefsland, og endelig Knud Rasmussen og — nu sidst — Lauge Koch havde paa Rejserne til Grønlands Nord-Kyster i Perioder gjort det samme.

Stefánsson var imidlertid den første, som systematisk levede af, hvad han og hans hvide Ledsagere selv kunde nedlægge. Den sidste store Canadiske Ekspedition, 1913—1918, blev saaledes gennemført uden nævneværdig Benyttelse af Eskimoer, ved omfattende Slæderejser ud over Beaufort-Havet, Nord for Alaska, og til Omraaderne mellem Banks-Land og Ellesmere-Land, hvor der gjordes Opdagelse af flere nye Øer. Man ernærede sig navnlig af Sæler, men ogsaa af Rensdyr, Ishjørne og Moskusokser, og paa mange af Øerne fandtes Kul, som kunde benyttes som Brændsel.

Det fremgaar dog af Stefánssons egen Beretning, at hans Folk ved Depoterne, som blev fundne paa Melville-Øen, lejlighedsvis kunde komplettere deres Proviantbeholdninger, saaledes at de maaske til Tider ikke i saa udelukkende Grad, som det fremhæves i Rejseberetningen, levede af, hvad de selv kunde skaffe sig. Hans og hans Rejsefællers Energi og Dygtighed til at ernære sig selv er dog uden for al Tvivl og gør dem al Ære.

Stefánsson selv har udtalt, at han mener, at skønt han paa sin Ekspedition har opdaget nye Landomraader af ret betydelig Størrelse, og til Trods for, at der paa forskellig Vis er hjembragt videnskabelige Resultater, var dog det betydeligste Udbytte af Ekspeditionen, dette, at: »det er godt gjort, at Mennesker, skønt de ikke er udstyret med slige moderne Hjælpekilder, som f. Eks. Aeroplaner, og kun forsynede med Geværer eller andre

Ting, som lettelig kan skaffes frem paa en eller to Slæder, dog kan rejse i det arktiske Omraade (Grønlands Indre undtaget) uden at medføre Proviant, og det ikke blot i Sikkerhed, men endog bekvemt. Ingen som har deltaget i en af vore længere udgaende Is-Rejser, har fundet Levesættet ukomfortabelt eller har iagttaget noget, som kunde bringe ham til at anse Foretagendet for farligt. Vi har godtgjort, at Sælernes Antal og den Lethed, med hvilken de kan erholdes, ikke staar i noget afgjort Forhold til Breddegrad eller Havdybde eller Afstand fra Land. Saa vidt som vi kan dømme, kan de erholdes lige saa let og er lige saa talrige ved Nordpolen som paa enhver anden Breddegrad. Ingen Egn har f. Eks. været beskrevet som mere øde og forladt end »Polar-Oceanet uden Liv«, Nordvest for Prins Patrick-Land, og dog savnede vi der ikke et eneste Maaltid eller manglede Proviant. Vi kunde, saa vidt man kan se, have levet her i Aarevis. Da vi i 1916 drog frem mod Nord langs vort »First Land« til Kap Isachsen, og derfra Nord paa til »Second Land«, blev Sælerne efterhaanden talrigere hele Vejen. Man kunde have ventet, at de var bleven færre, eftersom vi rejste mod Nord, men deres Tiltagen (som Tilfældet var) eller deres Aftagen (som det kunde have været Tilfældet) vil i intet Tilfælde have nogen Forbindelse med Breddegrad.

Sælerne var i det hele taget det Dyr, som Ekspeditionen stedse stoledes paa som Føde. Hvaler og Fisk blev sete i lige saa stor Afstand fra Kysten som Sæler; men paa Rejserne ud over Isen baserede man sig udelukkende paa at nedlægge Sæler. Sandsynligvis har disse Dyr intetsteds indenfor Polaromraadet større Vanskelighed ved at skaffe sig Føde; den største Ulempe for dem bestaar deri, at Isen kan taarne sig op i saadanne Masser, at de ikke kan skaffe sig Aandehuller. Rimeligvis opholder de fleste Sæler sig om Sommeren i aabent Hav. Det vil sige, at de enten lever i Egne, hvor Isflager ligger strøet rundt paa Havfladen, eller de holder til i de aabne Vandrender, som gennemskærer Ismarkerne. Om Efteraaret fryser Vandet til i disse Render, men med saa ringe en Tykkelse, at Isdækket let kan gennembrydes. Naar Isen imidlertid over 10 Centimeter i Tykkelse, maa Sælen gøre sig et Aandehul. Sæler, som lever i forholdsvis smaa Bugter, nær ved Land — og det samme gælder for Sæler, som lever i Oceanet under jævne Isflader — har i Reglen flere Aande-

huller, vistnok en halv Snes Stykker eller flere, hvilke fordeler sig paa et Fladerum af omtrent en Hektar. Aandehullerne har nødvendigvis Form af en Cigar, saa at der er Plads til Sælens Legeme, om Isen er tykkere end én Meter. Det egentlige Aandehul i Isoverfladen er ofte kun $2\frac{1}{2}$ Centimeter i Gennemsnit og kan være dækket af Sne. Rimeligvis formaar Sælen, naar den fra Vandet ser opefter, af de lyse Steder at slutte sig til, hvor der er et Aandehul, og derved er den i Stand til at genfinde Stedet efter at den var været nede for at søge Føde. Det er i saa Henseende ikke nødvendigt for den at gaa dybt ned, thi i Hovedsagen lever Sælen af de nær Havoverfladen drivende lavere Dyrearter, i højere Grad end af Fisk, skønt den af og til ogsaa tager saadanne. Af Hensyn til sine Aandehuller har Sælen et fast Opholdssted under Isen, i hvilken disse er anbragte, men da Isflagerne driver, følger Sælerne stadig med. En Sæl, som f. Eks. om Efteraaret befinder sig i Farvandet ved Wrangell Øen, vil to eller tre Aar senere rimeligvis befinde sig i Farvandet ved Spitsbergen, eftersom Isen antagelig driver denne Vej; og antager man, at Isen, som dannes i Beaufort-Havet, driver over Polen, vil et vist Antal Sæler, af hvilke der erfaringsmæssig er mange i nævnte Hav, blive ført hen over samme.

Hvorvidt Stefánsson har Ret i disse sine Anskuelser om Sælerne, maa Tiden vise; her skal kun gøres opmærksom paa, at den højeste Breddegrad, han selv naaede, var $80\frac{1}{2}^{\circ}$ n. Br. Naar han altsaa taler om Forholdene længere Nord paa, ved selve Polen, er hans Udtalelser ikke baseret paa Selvsyn eller personlig gjorte Erfaringer.

Stefánsson beretter, at der i Nordpolarhavet findes »Isørkener« eller Omraader, der er opstaaet paa lignende Maade som Tangen i Saragossa-Havet. I disse Isørkener bliver Ismasserne ophobede og kan i aarevis blive liggende, drivende rundt i en Hvirvel som Følge af Presninger, Vindforhold og Havstrømninger. Slig en Isørken blev truffet Nord for Prins Patricks Land. Det manglede vel ikke her paa Sæler, men de var forholdsvis sjældne, og de blev først talrigere, da man kom længere Nord paa. —

For en Ekspedition, der er baseret paa Sælfangst, er selvfølgelig slige Isørkener farligere at passere, man maa enten vende om, omgaa dem eller vove, hurtigst muligt, at krydse over dem, haabende paa snart igen at faa normale Fangstfor-

hold. Saadanne Isørkener er i Virkeligheden, efter Stefánssons Anskuelse, den eneste Førekilde for Polarrejsende, som vil og kan leve af, hvad der overalt kan skaffes til Veje paa Stedet. Spørgsmaalet er nu blot, om ikke disse »Isørkener« indtager langt større Arealer, end Stefánsson antager.

* * *

Skibet »Karluk«s Isdrift og Fortis.

Om »Karluk« og dette Skibs Skæbne foreligger der en interessant Beretning*) fra en af Delagerne, efter hvilken vi her skal gengive en Oversigt, eftersom Stefánssons Rejseberetning kun indeholder lidet derom.

»Karluk« førtes af den fra Peary's Skib »Roosevelt« bekendte Kaptain Robert Bartlett. Skibet gik den 17. Juni 1913 fra Esquimalt i British Columbia og tog Stefánsson ombord i Nome, hvor han havde været beskæftiget med Udrustningen af Skonnerterne »Alaska« og »Mary Sachs«, som skulde bruges ved Ekspeditionens Sydparti.

Sent i Juli passeredes Polar-Cirklen og den 1. August mødte man Isen og sejlede gennem den. Den 5. s. M. naaedes Point Barrow, Alaskas nordligste Punkt, hvor der blev indlagt flere Hunde og Skindbaade samt en Eskimo og en Eskimo-Familie, bestaaende af Mand, Kone og to Børn. Manden var bekendt som en af Alaskas bedste Jægere og Konen som en dygtig Arbejderske i Skind.

Den 6. August forlodes Point Barrow og »Karluk« kom nu ind i Pakisen og indesluttedes af denne, den 15. August, omtrent udfor Camden Bay, 75 miles vest for Grænsen mellem Canada og Alaska og 20 miles fra Land. Stefánsson organiserede, efter en Maanedes Forløb, en Jagtekspedition til Bjærgene i Alaska for at skyde Rensdyr til Føde for Folk og Hunde. Han forlod Skibet den 20. September og gik over Isen i Land med Hundeslæde — og siden saa han ikke »Karluk«, som det ved Afrejsen var hans Hensigt at vende tilbage til.

Der kom tæt Taage og »Karluk« drev bort med Isen i nordvestlig Retning — 2 miles i Timen

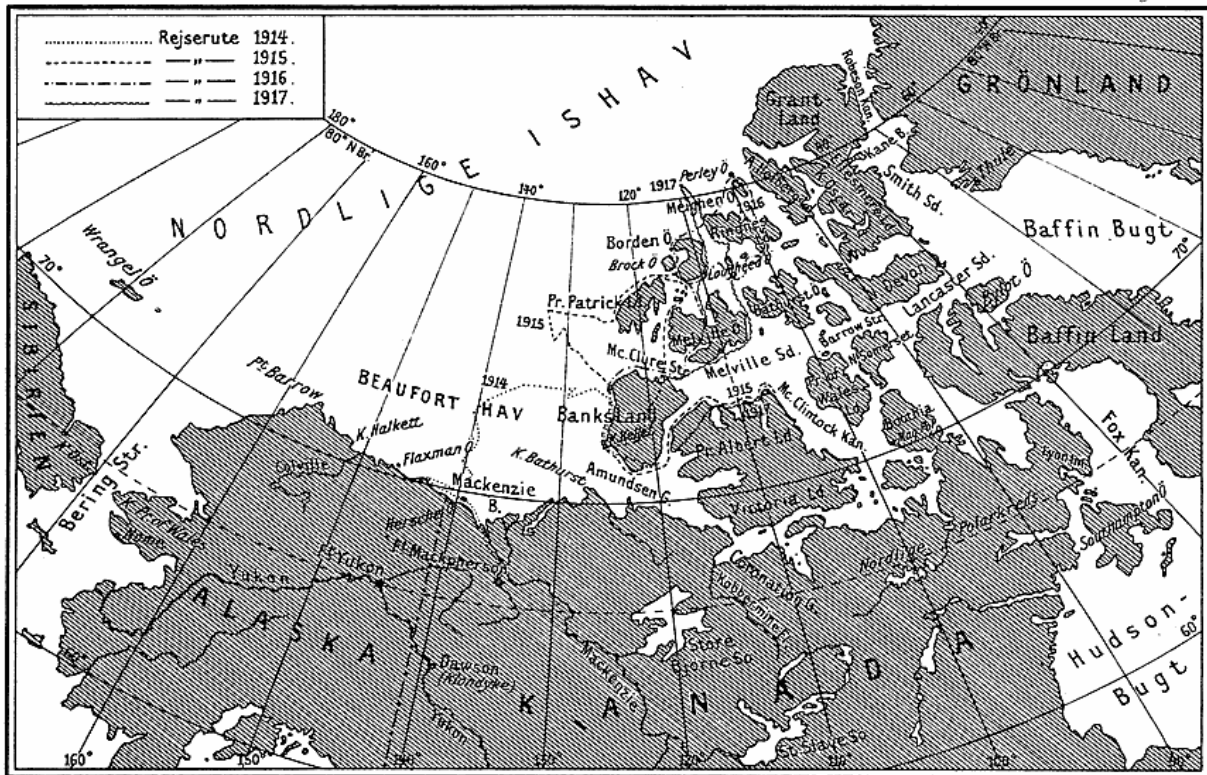
*) »The voyage of the «Karluk» and its tragic ending» af Ernest F. Chafe, Corporal, Newfoundland R.»

(»The Geographical Journal«, Vol. LI. 1918).

— Ombord i Skibet befandt sig 20 hvide Mænd, 2 Eskimo-Mænd og 1 Eskimokvinde med to Børn. — Skibet drev tæt forbi Point Barrow og videre bort fra Alaskas Kyster i Nordvest — dog i Zigzag — indtil det naaede 75° n. Br. Derfra drev det i Sydvest. Hidtil var intet særligt hændet, og der blev foretaget videnskabelige Iagttagelser og Dybdemaalinger; men den 10. Januar 1914 blev Situationen alvorlig. Pludselig, Kl. 4 Morgen, bragede det i Skibet, og voldsomme Presninger begyndte: de holdt vel en Tid op, men begyndte igen samme Dags Eftermiddag Kl. 7. Da lød et voldsomt Brag, og Skibet fyldtes med Vand. Kaptain Bartlett indsaa, at Skibet var fortabt og gav Ordre til at forlade det. Han sendte Ernest F. Chape (Fortælleren) afsted med de to Eskimoer for at bygge et Snehus, og beordrede Besætningen til at føre Proviant, Udrustning m. v. sammesteds hen. Denne saakaldte »Shipwreck Camp« laa paa 73° n. Br. og 178° v. L. Næste Morgen begyndte »Karluk« at synke. Kaptain Bartlett blev personlig ombord til et Øjeblik, før Skibet sank — Klokkeren 4 Eftermiddag — paa 38 Favne. Den følgende Morgen var Stedet, hvor Skibet var gaaet ned, dækket af nyfrossen Is, og intet Spor af det var at se. Man var 80 miles fra Wrangell Øen og 200 miles fra den sibiriske Kyst. I »Shipwreck Camp« var der rejst tre Snehytter, hvor man, efter Omstændighederne, havde det godt — det gjaldt ikke mindst Eskimoerne og de to Eskimo-Pigebørn. Kaptain Bartlett sendte nu Slædepartier til Herald Øen for at udlægge Depoter. Isforholdene var vanskelige, og fire Mand af dem forsvandt. Det samme gjaldt fire af Videnskabsmændene, Dr. Mackay, Murray, Beuchat og Morris, som uden Kaptain Bartletts Billigelse forlod »Shipwreck Camp« for paa egen Haand at søge at naa den sibiriske Kyst.

Bartlett havde besluttet at gaa til Wrangell Øen med de øvrige Overlevende. Under de største Anstrengelser naaedes denne den 12. Marts 1914 af 17 Mennesker (af 24). Undervejs havde man f. Eks. været 6 Dage om at komme over en 75 Fod høj isskruet Kam. Det gjaldt nu om at faa alle redede. Kaptain Bartlett medtog derfor en Eskimo, en Slæde og 7 Hunde, og den 18. Marts drog han afsted over Isen til den sibiriske Kyst for at skaffe Hjælp. Det var en dristig og farefuld Færd; men den lykkedes.

Medens han var borte, spredte de Skibbrudne sig i Hold paa Øen (den var 85 miles lang og 28

Polarlandene Nord for Amerika
med Angivelse af Vilhjálmur Stefánssons Router.

til 35 miles bred samt overalt bjærgfuld) for at finde Føden ved Fangst og Jagt.

Et Slædehold paa tre Mand, blandt hvilke Chafe, sendtes tilbage for om muligt fra »Shipwreck Camp« at bjerge endnu mere Proviant; men de maatte opgive det, paa Grund af Vaager og Revner i Isen, som nu drev. Chafe blev skilt fra sine Kammerater, blev sneblind, fik den ene Haand og den ene Fod ødelagte af Frost, og han havde kun en lille Hund hos sig. Han bandt sig ved et Reb til den, og Hunden, den lille Mollie, ledede ham de 30 miles tilbage til Lejren paa Wrangell Øen, hen over Iseu.

De Skibbrudne havde ofte megen Møje med at bjerge Livet, og nogle døde, saaledes Geologerne Mallock og Mamen. Eskimoerne lavede Kajakker af Skind for at kunne jage i det aabne Kystvand, som tidlig i Juli Maaned dannede sig, da Isen brød op. Den 31. August var Købeholdningerne imidlertid næsten slupne op. Der var kun lidt soltørret Kød tilbage, og i de følgende ti Dage

levede man af Sælspek. Vinteren nærmede sig, Sneen begyndte at falde, og det blev koldere. Den 7. September, da man næsten havde opgivet Haabet om at blive frelst, kom Hjælpen i Form af et Skib, Handelsskonnerten »King and Wing«, som tog de Skibbrudne ombord. Næste Dag saas Røg fra en Dampskibsskorsten, det var de Forenede Staters Toldkutter »Bear«, som gjorde sit tredje og nu heldige Forsøg paa at naa Wrangell Ø. Kaptain Bartlett var ombord paa »Bear« og kom straks ombord paa »King and Wing«. Han blev modtaget med Hurra — han, som ved sin modige Rejse til den sibiriske Kyst havde frelst de overlevende fra »Karluk«. Søndag den 12. September 1914 ankom de til Nome i Alaska, hvor man allerede var underrettet ved et traadløst Telegram fra »Bear«. Det viste sig, at en Mr. Linderberg, en af Nomes Matador-Pionerer, paa egen Bekostning havde sendt Kutteren »Corwin« ad Wrangell Ø til, da han erfarede om »Bear«s to første mislykkede Forsøg paa at naa Øen. »Corwin« naede

Wrangell Ø, Dagen efter, at »King and Wing« havde frelst de Overlevende.

»Karluk«s Isdrift bidrog ikke meget til Fremme af Polarhavets Udforskning. Skibets Kurs laa delvis gennem Omraader, som forud havde været passerede af Ekspeditionsskibe, der havde foretaget Dybdemaalinger i Havet, samt af Hvalfangerskibe: men det passerede dog Strækninger, hvor intet Skib før havde været. Fra September 1913 til Januar 1914, da »Karluk« blev skruet ned i Pakisen, blev der foretaget Dybdemaalinger og videnskabelige Iagttagelser, men de gik for største Delen tabt ved Skibets Forlis.

Da »Karluk« drev bort fra Alaskas Nordkyst, laa de to andre Skibe, »Alaska« og »Mary Sachs«, i Sikkerhed ved Collinson Point; men »Karluk« havde baade medført visse Forraad og andet, som skulde være overgaaet til de to tilbageblevne Skibe, og desuden nogle Videnskabsmænd, hvis Tjeneste nu vilde savnes ved Ekspeditionen. Dertil kom, at Stefánsson nu ikke havde et Skib, som kunde tjene hans Planer om geografiske Opdagelser i Havet. Han erhvervede da af Handelsfolk paa Nordkysten af Alaska en lille Skonnert, »North Star«, som han bestemte til at skulde understøtte hans egen Ekspeditionsafdeling, der nu skulde bryde op paa Slæderejsen ud over Beaufort-Havet, samtidig med at den anden Afdeling under Dr. Anderson havde begyndt Undersøgelserne langs Ishavskysten.

* * *

»Conoration Gulf«-Afdelingen 1913—1916.

Den tilbragte den første Vinter 1913—14 paa Nordkysten af Alaska ved Collinson Point og de følgende to Vintre i Dolphin og Union Stræderne lige Vest for Conoration Gulf. Den første Vinter benyttede de automatiske Instrumenter til Maalinger af Havstrømninger og Tidevand i Havet Nord for Alaska, ligesom der blev foretaget en detailleret Opmaaling af den canadiske Kyst fra 141° v. L. til Mackenzie-Deltaet. Det oplystes, at selv om Flodens Kanaler gennem dette kan variere deres Lejer fra Aar til andet, kan dog Skibe, som stikker 6 $\frac{1}{2}$ feet, sejle gennem dem, naar Bredderne bliver mærkede med Bøjer.

Dette maa siges at være særlig gunstige Besejlingsforhold, eftersom det netop vil tillade de Fartøjer, som gaar paa Floden, 1500 miles opad

denne til den store Slave Sø og et Stykke videre, at passere. Denne Dybde gør, siger Stefánsson, Mackenzie-Floden til en af de bedste Floder for Skibsfart i Verden.

Besejlingen af Jukon Floden i Alaska har allerede været af den største Betydning for Landets Opblomstring, og dog stikker Damperne, som gaar paa denne Flod, 2 feet mindre, end hvad der kan tillades paa Mackenzie-Floden.

Samme Foraar blev Firth River, som kommer fra Endicott Mountains, opmaalt og geologisk undersøgt af Geologen J. J. O'Neill samt Cox. Denne Flod udmunder lige Vest for Herschel Øen. I de følgende 2 Aar fuldendte Chipman og Cox Opmaalingen af Darnley Bay og genopmaalte Kysten herfra Øst paa til Coronation Gulf og Egnene der omkring, saaledes Halvøen Kent. De kunde paa Kortet tilføje en Del Øer i Coronation Gulf og Bathurst Inlet, hvor der fandtes Kobber, ligesaa paa Hovedlandet Syd derfor.

I Løbet af de samme to Aar, fra Efteraaret 1914 til Foraaret 1916, gjorde de to Zoologer ved denne Afdeling, nemlig Lederen, Dr. Anderson og Danskeren Fritz Johansen, Indsamlinger og Iagttagelser vedrørende Pattedyr, Fugle, Insekter og Dyrelivet i Vandene. Særlig Johansen foretog botaniske Indsamlinger. Ekspeditionens Anthropolog, Franskmanden Henri Beuchat, som mistede Livet efter »Karluk«s Forlis, skulde have medfulgt denne Afdeling, at det ikke skete, var et stort Tab.

Nu maatte den unge New-Zealænder Diamond Jenness tage Affære ved Conoration Gulf, hvis Eskimoer han studerede.

Conoration Gulf-Afdelingen endte sit Arbejde i Marken i Efteraaret 1916 og vendte tilbage til Ottawa, hvorefter nogle af Deltagerne kom til at deltage i Verdenskrigen i Frankrig, medens andre kom til at arbejde med Ekspeditions-Resultater.

* * *

Stefánsson Slæderejse over Beaufort-Havet 1914.

Vi kan ikke her komme nærmere ind paa, hvad der gik forud for Stefánssons Slædefærd over Beaufort-Havet, kun saa meget skal siges, at der fra første Færd viste sig Gnidning mellem de to Ekspeditionsafdelinger, hovedsagelig mellem Stefánsson og Dr. Anderson personlig, hvilket, som det synes, navnlig foranledigedes ved den Dobbeltstilling, Anderson indtog, som selvstændig Leder af en Afde-

ling med forud givne Maal og Opgaver og samtidig som Næstkommanderende for hele Ekspeditionen. Stefánsson var jo formelt Andersons Chef; men det synes som om han ikke har haft Berettigelse til at gribe ind i Forhold, der angik Kyst-Afdelingen. Da nu »Karluk« drev bort, kom Stefánsson i en vanskelig Situation, idet han manglede adskilligt, baade Personale og Materiel m. m., som han havde god Brug for, og han søgte nu at klare sig ved at trække saadant fra Kystekspeditionen, som aldeles ikke synes at have villet hjælpe ham. Imidlertid lykkedes det ham dog at starte sin Slædeekspedition ud over Beaufort-Havet, idet han fik Hunde og Slæder ved Mackenzie-Flodens Delta.

Afrejsen blev forsinket af de nævnte Forhold. Først den 27. Marts 1914 brød Stefánsson op fra Martin Point paa Alaskas Nordkyst (143° v. L.). Slædepartiet bestod, foruden af Lederen selv, tilføjede af Nordmændene Storker Storkerson og Ole Andreasen. De medtog kun 1 Slæde og 6 Hunde samt Proviant for fjorten Dage, og alle andre, baade Ekspeditionens Medlemmer og Folk paa Kysten, mente, at de vilde blive nødsaget til, naar den medbragte Føde var fortæret, da at vende tilbage. Et Stykke Vej ledsagedes Slædepartiet af 4 Slæder, 6 Mand og 25 Hunde, men da disse vendte tilbage til Kysten og fortalte, at Stefánssons Parti var draget videre, var snart ingen i Tvivl om, at de var omkomne af Hunger. Med de tilbagegaaende Slæder havde Stefánsson givet Ordre til, at der for ham skulde oprettes en Basis ved Kap Kellett paa Banks-Lands sydvestlige Hjørne, hvortil han kunde søge, og desuden skulde »North Star« gaa op langs Banks-Lands Vestside til Norway-Island paa Nordvestkysten og, om muligt, længere endnu til Prins-Patricks Ø, hvor da Stefánsson kunde søge Skibet. Der skulde overvintres her og ventes paa ham til Sommeren 1915. Da alle, som sagt, var overbeviste om, at Stefánsson og hans Rejsefæller var omkomne, afsendte Næstkommanderende, Dr. Anderson, intet Skib, og den canadiske Regering, som blev underrettet herom, billigede, mærkelig nok, Andersons Beslutning; kun blev der ved Skibet »Mary Sachs« oprettet en Basis ved Kap Kellett.

Stefánsson og hans Ledsagere drog imidlertid mod Nord over Isen og ernærede sig uden Vanskelighed ved Sælfangst. De naaede endog til 74° n. Br. eller ca. 300 miles fra deres Udgangspunkt.

Strømmen var imidlertid imod, Vejret blev mildere og der saas intet Land. I Højde med Banks-Lands Nordende bøjedes der i Øst, og efter 96 Dages Rejse landedes der paa Norway Island. »North Star« var der altsaa ikke. Efter den 26. Juni at have be- traadt selve Banks-Land, fandt man, at der var mange Rensdyr, som blev jagne. Moskusokser, som i Mac-Clures Tid, for 62 Aar siden, var talrige paa Øen, saas ikke mere.

I September Maaned var der aabent Vande ud for Vestkysten af Banks-Land, saa at et Skib let vilde have kunnet sejle langs samme Kyst. Stefánsson efterlod nu Proviant af det meget, de havde skudt, i et Depot, og gik Syd paa langs Kysten. Ved Ankomsten til Kap Kellett fandt de »Mary Sachs« der, sat paa Land for at undgaa Is-skruninger.

* * *

Slæderejsen 1915 fra Banks-Land.

Opdagelsen af »First Land« (»Borden Ø«).

Vinteren 1914—15 tilbragte Stefánsson og hans Ledsagere ved Kap Kellett; men allerede den 9. Januar 1915 brød han op med tre Mand: Storker Storkerson, en i alle Maader fortrinlig Nordmand, som gjorde Ekspeditionen store Tjenester, og som var gift paa Kysten — endvidere Karl Thomsen og Ole Andreasen. De medtog 2 Slæder og 12 Hunde og drog Nord paa. Det tog 55 Dage at naa langs Banks-Lands Vestkyst til Nordenden af samme. Her blev en Hjælpe-slæde, som var fulgt med saa langt, sendt tilbage til Kap Kellett. Blandt de fire Mænd, som udgjorde Slædeholdet, var Wilkins, som stedse ydede god Tjeneste som Topograf, Geolog og Naturforsker, og som desuden som Chef ombord i et Skib havde vist sig i høj Grad paa sin Plads; men netop derfor skulde han gaa tilbage, da der var forbeholdt ham et særligt Hverv.

Den Basis, Ekspeditionen havde ved Kap Kellett, var selvfølgelig god, saa længe det ikke drejede sig om meget lange Slædefarter i Polarhavet; men for at kunne skyde disse længst muligt bort, vilde det være i høj Grad tjenligt, at der etableredes en ny Basis længere Nord paa, fra hvilken man, næste Aar, kunde begynde Udforskningsarbejdet. Derfor vilde Stefánsson, at »North Star«, som for Tiden laa i Conoraton Gulf, skulde hentes, under Kommando af Wilkens, og gaa Nord paa.

Han og hans Fæller, som over det Atlantiske Ocean var gaaede Syd om Syd-Amerika, kom saaledes til at gøre Rejsen hele Amerika rundt.

Da Stefánsson i 1908—1912 foretog sin Ekspedition paa Ishavskysten, besøgte han paa Victoria-Land nogle Eskimostammer i Prince Albert Sound og Minto Inlet, og af dem erfarede han, at der i Folks Minde havde levet en stor Eskimostamme, paa Banks-Lands Østside. Det var denne Stamme, som opdagede Mac-Clures Skib »Investigator« et Aar eller to efter, at det var blevet forladt i Mercy-Bay, og de begyndte at drive Handel med fjernere Eskimoer med Jern og andre Genstande fra Skibet og det efterladte Depot.

Men snart lærte andre Eskimostammer som f. Eks. de ved Prince' Albert Sound (mellem Banks-Land og Victoria-Land)*) selv at gøre Udflugter til Mercy Bay for at plyndre Skibet. Samtidig blev Moskusokserne udryddet paa Øen. Men Banks-Land-Stammen blev efterhaanden, som Følge af en Række Hungerperioder, komplet decimeret, og en Snes Aar før Stefánssons Rejse var Stammen uddød.

Andre Stammer, som boede paa Vestkysten af Victoria Land, Nord for Minto-Inlet (paa dettes Sydvestside) er paa lignende Maade uddøde i nyere Tid.

Da Mac-Clure var paa Banks-Land traf han iøvrigt ingen Eskimoer der.

Skønt hans Skibe havde overvintret to Aar i »Mercy-Bay«, var Kysterne af Banks-Land og det nærliggende Victoria-Land, mærkværdig nok, ikke helt rigtigt aflagte paa Kortet, og Stefánssons Ekspedition rettede nu betydeligt paa Kystlinierne.

Da Stefánssons Slædeparti nærmede sig Kap Kellett, traf de i en Afstand derfra af ca. 60 Kilometer en Eskimofamilie lejret. — Den hørte til en Gruppe fra Minto-Inlet paa Victoria-Land og bestod af en Mand og Kone med en 10-aarig Datter og en Søn paa 6 Aar. De fortalte, at de ved Foraarstide havde været lejret i Prince of Wales-Strædet, og der havde Wilkins med to Ledsagere besøgt dem paa Vej til Coronation-Gulf. Det var for Stefánsson en glædelig Meddelelse, som tydede paa, at »North Star« vilde blive hentet. Wilkins havde fortalt Eskimoerne, at Canadierne befandt sig ved Kap-Kellett, og tre Eskimofamilier var komne over

for at handle og for at tilbringe Sommeren samme-steds. De levede f. T. af at jage Gæs, som der var nok af.

Kap Kellett naaedes den 9. August efter en Fraværelse paa 160 Dage. Stefánssons Rejserute havde en Længde af 2000 miles. En Hvaldamper, »Polar Bear«, havde just søgt Ly her mod Storm, og Stefánsson modtog nu Meddelelse om, at Verdenskrigen var udbrudt — for elleve Maaneder siden, samt Oplysning om, at man i Canada ansaa ham for død.

Kaptajn Lane paa »Polar Bear«, som iøvrigt siden gjorde sig til af at have reddet Stefánsson, hvorom der jo aldeles ikke var Tale, meddelte denne, at den canadiske Regering havde sendt store Forraad til Brug for Ekspeditionen med Skib til Nordkysten af Canada, ligesom at der havde rejst sig en Opinion for, at Stefánsson burde undsættes. Denne lejede nu og købte senere »Polar Bear«, som førte ham til Herschell Øen. Paa Vejen dertil traf man en Flok Grønlandshvaler, og det lykkedes at nedlægge en af dem — nu blev der Hundefoder for lang Tid.

Den 16. August ankom man til Herschell Øen, hvor der blev stor Staahej ved Synet af »den Døde«, og nu genopstodne Stefánsson.

Regeringsskibet med Forraadene var ankommet. »Polar Bear« indtog nu Ladningen, og med Styrmænd Gonzales som Fører afgik Skibet til Kap Kellett, medtagende en Del Eskimoer med deres Kvinder, som i Vinterlejren sammesteds skulde sy Skindklæder til Ekspeditionsmedlemmerne.

Stefánsson, ledsaget af Storkerson, som havde sin Kone med, gik nu med Skibet videre, Syd om Banks-Land og ind i »Prince of Wales Strædet«, mellem denne Ø og Victoria Land. Hensigten var, at »Polar Bear«, om muligt, skulde gaa gennem Strædet for et Sted ved Melville Sund at lægge sig som en ny Basis for videre Slædefærder; men der var Ishindringer, og Skibet maatte overvintre i Strædet. Stefánsson gik nu med et Slædeparti — efter at han havde besøgt nogle Eskimoer paa Victoria-Lands sydvestlige Del — tilbage til Kap Kellett, medens Storkerson blev ombord i »Polar Bear«, hvorfra han gjorde en Slæderejse til Victoria-Lands Nordkyst for nærmere at undersøge samme.

*) Hvis nordlige Del oprindeligt kaldtes Prince Albert Land; naar der her tales om Victoria Land, menes hele Øen.

Slæderejsen 1916 fra Banks-Land. »Second Land« (Meighen Ø) opdages. — »Third Land« (Laugheed Ø) udforskes. — Vinterkvarter paa Melville Ø.

Medens »Polar Bear«, som vi har hørt, forgæves havde søgt at komme frem Øst om Banks-Land, var imidlertid »North-Star« under Kommando af Wilkins kommen til Stede og gaaet op langs Banks-Lands Vestkyst til Kap Alfred eller Landets Nordvesthjørne, hvor det maatte standse for Is. Til denne nye Basis drog nu Stefánsson, og herfra startede han i Begyndelsen af Marts Maaned 1916 en ny Slæderejse til de nordlige Egne. Han gik langs Banks-Lands Nordkyst og fandt i »Mercy Bay« Meddelelse om, at Storkerson havde været der; saa gik han over til Melville-Øen, tværs over samme — fra Liddon-Gulf til Nordkysten. Et Slædeparti under den energiske Storkerson var imidlertid allerede ankommet dertil fra »Polar Bear« og draget videre mod »First Land«. Her mødtes de to Slædehold paa Brack Øen (3. Maj 1916). Stefánsson havde imidlertid besluttet, at Melville-Øen skulde være hans Operationsbasis for næste Aar, hvad enten »Polar Bear« naaede saa langt eller ikke. Storkerson bestemtes til at indrette denne Basis i Liddon-Gulf paa Øens Sydside, hvorfor han sendtes tilbage dertil fra Kap Murray. Fra Melville Ø skulde han sætte sig i Forbindelse med Kaptajn Gonzales paa »Polar Bear«. Selv gik Stefánsson videre op langs »First Land«s Vestkyst, som han udforskede. Han var paa den videre Slædefærd ledsaget af to Mænd (Karsten Andersen og Harold Noice). De gik fra »First Land«s Nordende videre i Nordøst over Isen mod Kap Isachsen, Nordspidsen af det af den anden »Fram«-Ekspedition opdagede Ellef Ringnes Land. Det var nu i de første Dage af Juni Maaned. Fra Kap Isachsen drog de videre over Isen i Nordøst, og den 12. Juni opdagede de Øen »Second Land« (siden kaldet Meighen Øen), beliggende Vest for Axel Heibergs Land. Den 18. Juni betraadte de Landet, der var hjergrigt og kuppelformet, men uden Gletschere — saadanne traf Ekspeditionen overhovedet ikke i den af den besøgte Del af Arktis. Flaget blev udfoldet, og Øen taget i Besiddelse som sædvanlig. Det viste sig at være det mest ufrugtbare Land blandt alle de Øer, Stefánsson havde besøgt. Der var kun lidt Græs og Mos, og Dyrelivet var som Følge deraf ringe, kun traf man en Del Gæs. Øens Nordende laa paa 80° 10' n.

B. og 100° v. L. Slædeholdet vendte nu om, drog syd paa, langs Øen og videre i samme Retning, gennem Hassel-Sundet, som adskiller Amund-Ringnes-Land og Ellef-Ringnes-Land. Omtrent ved Sydenden af sidstnævnte fandt Stefánsson en Beretning fra »Crocker-Land-Ekspedition«s Chef, Donald Mac-Millian, som havde været der samme Aar i Paasken. Beretningen lød:

»Crocker-Land-Ekspedition,
Paaskedag 23. April 1916.

Ankom her i Gaar paa Tilbagevejen fra Findlay-Land (Kong Christian Ø) til Etah, Nordgrønland.

Agter imorgen at bryde op herfra mod Kap Ludwig [Sydøsthjørnet af Amund Ringnes Land]; derfra agter jeg at gaa videre til Nord-Cornwall, hvor jeg haaber at finde Moskusokser nok, saa jeg kan blive i Stand til at kortlægge Østkysten indtil Gordon Head.

Haaber at være ved Sydvest-Kap omtrent 4. Maj, i Etah ca. 1. Juni. Hidtil har vi nedlagt 13 Bjørne, 13 Sæler, 16 Harer, 2 Ryper og 30 Moskusokser. Vi har Pemmikan for 3 Dage paa vore Slæder. Jeg ledsages af tre Eskimoer. Vi har af 47 Hunde mistet 8, 3 af Sygdom, 3 døde undervejs af Anstrengelser og 2 blev dræbte af Bjørne.

Mac-Millian.

Stefánsson medtog denne Beretning og efterlod en Kopi sammen med sin egen Beretning i en Varde.

Af Mac-Millians Fortegnelse over nedlagt Vildt fremgik det, at de Egne, han havde passeret, i langt højere Grad end de vestligere beliggende, som Stefánsson havde besøgt, var »et Paradis for Jægere«. Han havde saaledes nedlagt 13 Bjørne, medens Stefánssons Parti til for et Par Dage siden ikke havde set en eneste, dertil 16 Harer, medens Stefánsson ikke havde set et eneste Harespor. Derimod manglede Rensdyr paa Mac-Millians Liste, medens Stefánssons Parti havde nedlagt 6.

Mac-Millian havde haft en udmærket Rejse fra Etah over Smith Sund, tværs over Ellesmere-Land, forbi Sydenden af Axel Heiberg-Land, gennem Hendriksen-Sund (mellem Nord-Cornwall i Syd og Amund-Ringnes-Land i Nord), videre over Kap Nathorst (Sydspidsen af Ellef-Ringnes-Land) og Vest paa til det paa mange Kort afsatte større Landomraade »Findlay Ø«, som den norske Ekspedition havde døbt »Kong Christian Ø«; men Mac-Millian kom i Taage til Landets formodede nordøstlige Hjørne og vendte efter et Par Dages Ophold tilbage i østlig Retning uden at opdage, at

det af ham betraadte Land var en lille Ø. Nu kom Stefánsson altså som den næste til dette Land, og han opdagede Sammenhængen, idet han passerede rundt Sydenden af Øen uden at se noget andet Land i sydvestlig Retning, hvor Sherard Osborn havde set »Findlay Ø« fra Bathurst-Øens nordvestlige Hjørne. Stefánsson drog derfor videre i den Retning, han var slaaet ind paa. Efter at have rejst omtrent 30 miles, fik de rejsende da ogsaa Land i Sigte. Det var 3 smaa Øer, af hvilke den østligste og vestligste var angivet paa Admiraltetskortene som henholdsvis »Patterson-Island« og »Findlay Island«. Mellem disse laa en lavere Ø, som næppe er bleven set af Osborn.

Vest for »Findlay Island« opdagedes en ny, stor Ø, som man midlertidig kaldte »Third Land«, (senere »Lougheed Øen«). Det var en lang og smal Ø, hvis Længderetning var i N. N. V. — S. S. Ø. Dens Længde var 72 km med en tilsvarende Bredde af 20 km. Den 9. August gik Stefánsson i Land paa denne Ø. I over en Maaned havde man daglig maattet vade gennem Vand, som laa paa Isfladen. Hundene maatte hist og her svømme med Slæden flydende efter sig. Paa Bunden af denne havde man anbragt 2—3 tomme Tinkasser, der tjente som Flydebøjer, medens Folkene vandrede ved Siden for at forhindre Slæden i at vælte. Hertil kom, at selve Isen, paa hvilken man vandrede, var saa fuld af dybe Revner, at Slæden, der dog var stærk, var nær ved at gaa i Stykker. Stefánsson besluttede at stoppe en 3 Ugers Tid for at alle, Mennesker som Hunde, kunde komme til Kræfter, og idet man gjorde nogle Sideudflugter for at udforske Øen. Snart efter at Slædepartiet var gaaet i Land, begyndte Isen at komme i Bevægelse, og man vovede nu ikke at gaa ud paa den for at jage Sæler, og det var smaat bevendt med Fødevarer. De rejsende fik nu kun et Maaltid Mad om Dagen.

Da de et Aar senere igen kom til Øen, opdagede de, at der 9 miles fra deres Lejrplads fandtes Kul, meget let tilgængeligt.

Kul fandtes iøvrigt paa flere af Øerne, saaledes paa Amund Ringnes Land, »Third Land«, Melville Ø og Banks-Land, og sandsynligvis er der ogsaa Kul paa alle de andre Øer, som han besøgte — undtagen paa »Second Land« og Victoria Land.

»The Third Land« viste sig ved det næste Besøg i 1917 iøvrigt at være et henrivende Sommeropholdssted. Der var ingen Stikmyg. Landet

bestod af bølgeformet, med frodigt Græs bedækket Terræn, og som Følge af, at der ingen Myg var, og kun en enkelt Ulv blev set, var Renerne federe end man havde fundet dem andetsteds paa denne Aarstid.

Der var maaske tre Hundrede af dem paa Øen, altsaa mere end de rejsende behøvede.

Sommeren bragte en Hærskare af Ryper til Øen; af Ænder var der kun Pragtedderfuglen og endnu en Art. Brokfuglen kommer aabenbart ikke saa langt mod Nord, men der saas Strandløbere, Sne-Verlinger, Ugler og de samme tre Maagearter, som man havde set længere Nord paa. Der fandtes ingen Spor af Moskusokser, hverken fra Fortid eller Nutid. Spor af Eskimoer var der heller ikke. Ekspeditionen saa i det hele taget, Nord for Liddon-Gulf paa Melville-Øen, ingen saadanne.

I Slutningen af August 1916 begyndte det af og til at sne, og den 3. September brød man op paa Efteraarets Slæderejse. Der var endnu lidt aabent Vand ved Stranden, og man bevægede sig frem paa Land, langs »Third Land«s Vestkyst, Nord efter. Den 8. September naaede man Øen Nordende, men Islaget paa Smeltevandet over Polarisen var straks ikke stærk nok til at bære Slæderne, men heldigvis begyndte det at fryse stærkt om Natten, og allerede næste Dag drog man Vest over mod »First Land«.

Paa dette var der flere Ulvespor end paa »Third Land«, og af Rener syntes der at være færre end af Ulve. Der blev skudt adskillige Rener, og der var Tegn til, at disse Dyr om Vinteren besøgte Øen. Ulvene er Renernes værste Fjende, og forstyrres disse af førstnævnte, bliver de magre, og Gevirene udvikler sig langsomt.

Vegetationen paa Øen var mange Steder lige saa frodig som paa »Third Land«.

Stefánsson satte Kursen mod Øens sydvestlige Hjørne (78° n. Br. og 115° v. L.), han havde nemlig, som antydnet, beordret et større Hold af Jægere til at tilbringe Sommeren ved Ekspeditionens nye Basis paa Melville Øen for at forskafe Ekspeditionen Skind til Klæder og for at de kunde tørre Kød til Vinterbrug og til Anvendelse i det kommende Foraar. Nogle af disse Jægere skulde da gaa til »First Land« og møde Stefánsson, som tænkte sig Muligheden af at overvintre der, om Sælfangsten var god — thi, som vi har hørt, Sælerne var og blev de vigtigste Dyr, som efterstræbtes, eftersom de gav Føde, Lys og Brænd-

sel. Systemet for Rejsemaaden var jo baseret paa dem.

Ved Ankomsten paa det opgivne Mødested var der ingen kommen til Stede, og Stefánsson drog da videre til Melville Øen i tykt og ubehageligt Vejr; det blev overtrukket, skyet Luft og Dagslys blev der ikke meget af nu i Oktober. Paa Kap Grassy (Melville Øens Nordkyst) traf man det Hold, som skulde være mødt paa »First Land«, det var bleven forhindret i at gaa over Isen af lignende Grund som den, der mødte Stefánsson paa »Third Land«. Deres Slæde var tilmed bleven brudt itu, saa de ikke kunde komme længere frem. Heldigvis fandt de Kul i Nærheden og taaleligt godt Udbytte af Jagt og Fangst, saa de havde samlet en Del Vinterforraad. Herfra drog nu Stefánsson med alle sine Folk over den smalleste Del af Melville Øen til Liddon Gulf paa Sydsiden, hvor det øvrige Jagtparti under Storkersons Ledelse havde været heldigere, og her blev Vinteren tilbragt (1916—1917). Alt ialt var man nu her samlet 17 Mand og 50 Hunde. Man byggede Huse af Moskusokse-Skind og brændte Kul. Lys fik man af Moskusokse-Talg og Klæder gav Rensdyrene af deres Skind.

Vinteren tilbragtes, som Stefánsson siger: »in comfort and the best health«. Selv om man saaledes i Hovedsagen hjalp sig med, hvad man selv kunde forskaaffe sig paa Øen, kan der dog ikke være Tvivl om, at man samtidig benyttede en Del af, hvad der fandtes i et Depot, som Kaptain Bernier her havde oplågret i 1910. I et lille Hus fandtes saaledes bl. a. Petroleum, 45 Liter Brændsprit, et Kogeapparat, 2 Geværer med rigelig Ammunition, to Slæder, en Baad, en Lygte og en Del Proviant, hvoraf nogle af Folkene, som det skulde vise sig, imod Ordren, havde nydt saa meget, uden samtidig at spise frisk Kød, at de paa den følgende Slædetur fik Anfald af Skørbug.

»North Star« skulde jo være kommen til Melville-Øen; men Skibet udeblev.

* * *

Slæderejse nordpaa fra Melville-Øen til 80° 30' n. B. og tilbage til Banks-Land 1917.

Storkersons Slæderejse ud over Beaufort-Havet 1918.

Under Opholdet paa Melville Øen i Vinteren 1916—1917 havde Stefánsson det Uheld, at hans Chronometer gik itu, idet Fjederen sprang; men atter

her viste Storkerson sin Uundværlighed, idet han fra et Lommeuhr udtog en Fjeder og indsatte den i Stedet for den, der var sprunget. Ved Observationer overbeviste man sig om, at Chronometret heldigvis gik fuldkommen rigtigt. At foretage den Slæderejse, som nu stod for, uden Chronometer, havde kun givet ringe Udbytte.

I den sidste Uge af Februar og i Begyndelsen af Marts brød Slædeholdene op til Melville Øens Nordkyst. I samme Øjeblik, som det sidste Hold med Stefánsson skulde afsted, kom Kaptain Gonzales og 5 Mand med 2 Slæder og meddelte, at »Polar Bear« endnu ikke var kommen fri af Isen i Walker Bugten i Sydenden af Prince of Wales Strædet, hvor det laa. Det blev nu besluttet, at Kvinder og Børn fra Melville Øen skulde sendes tilbage til Skibet; medens Stefánsson tiltraadte sin nye Slædefærd. Det blev, til at begynde med, en besværlig Rejse, den besværligste, man havde haft. Vejret var overordentlig koldt, og det blæste, saa baade Mennesker og Hunde knagfrøs. Temperaturen sank under Nulpunktet til 52 Grader, men man fortsatte alligevel.

Ved Kap Grassy, paa Melville Øens Nordkyst, blev til alt Held nedlagt en Del Moskusokser. En Fortrop afgik nu i Retning af »First Land«, paa hvis Sydende der skulde nedlægges et Depot. Stefánsson med sit Slædehold fulgte efter, og den 7. April indhentede han Fortroppen. Efterhaanden sendtes flere og flere Slædehold tilbage, og den 12. April paa »First Land«s Nordende kunde Stefánsson endelig begynde sin Slæderejse ud over Ishavet i Nord med 3 Mand (Noice, Knight og Emin).

Lodninger i Havet gav ingen større Dybder; 160 km fra Land maalte man saaledes kun 522 Meter, saa tog Dybden igen af længere Nord paa. Adskilligt tydede paa, at man var i et Indhav, omgivet af Land. Man kom her over en af de tidligere omtalte »Isørkener«, som maaske i Aarevis ikke havde været i Drift, og Sæler var der her ingen af.

Stefánsson maatte vende om. Det skete den 26. April 1917 paa 80° 30' n. B. og 113° v. L. — Nyt Land havde man ikke set. Paa Tilbagereisen blev et Par af Folkene syge af Skørbug; som det viste sig, fordi de ikke, som Ordren lød, havde spist tilstrækkelig frisk Kød, men længe nydt Konserves fra Berniers Depot paa Melville Øen.

Det nærmeste Land i Syd var Kap Isachsen,

200 km borte, og dertil slæbte man sig møjsommeligt; den 11. Maj naaedes Stedet. Stefánsson og den ene, endnu raske, Ledsager nedlagde her 23 Rensdyr, og nu var der altsaa Føde nok. De to Syge kom sig snart i en »hospital Camp«, og den 27. Maj begyndte man Rejsen igen, imod »Third Land«, idet Rekonvalescenterne til at begynde med blev trukne paa Slæder. Ved Ankomsten til »Third Land« saa de Rejsende, at de Fugle, som plejede at besøge Øen, allerede var ankomne, og andre fløj i Skarevis mod Nord. Efter at have skudt en Isbjørn, som udenfor Teltet overfaldt Hundene, og efter, som fortalt, at have opdaget, at der var Kul paa Øen, fortsattes mod Syd, forbi Nordenden af Bathurst-Land til Melville-Øens Østende, hvor der saas flere Renflokkede og enkelte Moskusokser. Der var tilmed Overflod af Sæler og Bjørne. Den 23. Juni paa Melville Øens Sydkyst saas 3 store Rentyre græsse sammen med 8 aargamle Rener, de sidste jagede efter en Ræv.

Tre—fire Jægere kunde med Lethed her skaffe Føde til 45 à 50 Mand et helt Aar igenem.

Den 25. traf man i Nærheden af Melville Øens sydøstlige Hjørne paa en Varde, hvori der fandtes en Meddelelse fra Kaptain Bernier, som den 16. August 1909 havde besøgt Stedet med sit Skib »Arctic«. Han havde overvintret ved Melville Øen, hvortil han kom i 1908 efter en Sejlads uden Ishindringer fra Davis-Strædet gennem Lancaster-Sund og Barrow-Strædet. Den samme Rute passerede Parry allerede i 1819 og senere kom flere af de Skibe, der eftersøgte Franklin-Ekspeditionen, denne Vej; men kunde ikke naa videre Vest paa for Is. To af dem blev delvis forladt i Utide; det ene drev tilbage mod Øst og blev i uskadit Tilstand fundet i Baffin-Bugten af en Hvalfanger, det andet forsvandt.

Stefánssons Slædehold naaede ved Melville Øens Sydende den 28. Juni det Depot, som Kellett i Foraaret 1853 havde efterladt paa Dealy-Øen. Det indeholdt: »Levnetmidler for 66 Mand i 188 Dage.« Der var bl. a. Kul. Kaptain Bernier havde besøgt Depotet i 1908, men intet rørt. Selvfølgelig var meget ødelagt, men Stefánsson fandt dog endnu brugeligt Mel i Tønder, af hvilket man lavede Pandekager. Der var Chokolade og Sukker samt Klæder og Uldsager, delvis i udmærket Tilstand.

Omtrent en Tredjedel til Halvdelen af Næ-

ringsmidler, Klæder og Udrustning var, kort sagt, endnu i brugelig Tilstand; enkelte Genstande som Rosiner og Handsker saa gode som nye, andre Ting, som Sukker, fuldt ud brugbart, selv om det var opløst. Et Depot af Kul var ogsaa brugbart. I to Dage blev man ved Depotet, i hvis Nærhed der saas Moskusokser.

Den 4. Juli forlodes Depotet, og to Dage senere naaedes Berniers foran nævnte Depot, der laa ca. 1½ km fra Parry Rock ved »Winter Harbour«. Der blev man i 3 Dage. Saa arbejdede man sig over Melville-Sundet mod Kap John Russel paa Banks-Land. Overgangen var meget vanskelig, idet man stødte paa Vandrender, over hvilke Hundene svømmede, medens Slæderne, omdannede til Færger, drev bag efter.

Det viste sig, at Kap Russel var galt aflagt paa Kortene. Her fandt man Mac Clures Beretning fra 21. April 1851, i hvilken det hedder:

»En Afdeling opdagede den 26. Oktober forrige Aar ved en Vandring over Isen paa 73° 30' nordlig Bredde og 114° 14' vestlig Længde (ifølge Maanedistancer) den nordvestlige Gennemfart. Hvem der maatte finde dette bedes aflevere det til Marineministeriet i London — — —

»Investigator« indefrosset i Pakisen 72° 50' nordlig Bredde, 117° 55' vestlig Længde.«

Det var altsaa Meddelelsen om, at Nordvestpassagen var fundet.

I August var Stefánsson tilbage ved Kap Kellett, og i Slutningen af Maaneden kunde Ekspeditionen forlade dette Sted med Skibet »Challenge« (»Mary Sach«s var nemlig ødelagt og Vrag), og man mente allerede samme Aar at kunne slutte Ekspeditionen og gaa hjem gennem Bering-Strædet, men Skibet frøs fast paa Alaskas Nordkyst, og man maatte overvintre endnu en Gang.

Stefánsson vilde nu benytte Lejligheden til paa Isen i Beaufort-Havet, Nord for Alaska, at foretage en ny Rejse, men Sygdom forhindrede ham heri, og han laa i Vinteren 1917—1918 syg paa Herschell-Øen af Tyfus; Storkerson tog da Planen op og brød, den 15. Marts 1918, op fra Cross-Øen ud over Fast-Isen til 72° 50' n. Br. og 147° v. L., da han standsedes af en Vaage. Han sendte nu største Delen af sit Mandskab tilbage, medtog kun 4 Frivillige og begav sig afsted med 16 Hunde og Proviant for 100 Dage. Paa en Iskodse drev de nu frem og tilbage. Den 14. April

var de paa 149° 45' v. L., saa førtes de til 151° v. L. og siden til 148° v. L.

I September naaede de det nordligste Punkt, 74° n. Br. I 184 Dage havde de drevet i Zigzag, hvorefter de tiltraadte Tilbagerejsen, og den 7. November naaede de Fastlandet, Storkerson i syg Tilstand. Det var Vinden, der havde drevet Isen — der iagttoges ingen konstant Strøm — »Kennans Land« eksisterede ikke. Det havde længe staaet paa Kortene. Storkersons Isrejse kom omtrent til at gaa samme Vej som den, Einar Mikkelson og Leffingvell havde benyttet i 1907, da Storkerson deltog i deres Slæderejse; kun naaede Storkerson denne Gang noget længere frem. Der maalttes Dybder i Havet paa 3000 Meter — den største Dybde var 4700 Meter — 8 Maaneder havde Rejsen varet.

* * *

*Wrangell-Øen tages i Besiddelse. *)*

Om Wrangel Øen havde Russerne hørt allerede i 1824, men først i 1849 blev den set af en Engelskmand, og endelig i Aaret 1881 landede en Amerikaner paa den og mente at have taget den i Besiddelse for de nordamerikanske Fristater. Tiden gik til 1911, da der fra et russisk Skib blev anbragt et Sømærke sammesteds; Wrangell Øen var dog stadig ubeboet, og da de Skibbrudne fra »Karluk« i 1914 kom til den, erklæredes den for tilhørende Canada; den blev igen ubeboet, da »Karluk«s Besætning var blevet undsat. Stefánsson foranledigede derfor i 1921 Afsendelse af en Ekspedition, som skulde tage Station paa Øen, som formentes i Fremtiden at ville blive af Værdi som Aeroplan-Station paa en Rute mellem Storbritannien og det fjærne Østen. Ekspeditionen ledes af Allan Crawford; han var ledsaget af 3 hvide Mænd, Galle, Maurer og Knight samt en Eskimokvinde som Kok. De sejlede fra Nome og landede paa Øen i September 1921. Det var Meningen, at de skulde søge deres Proviant kompletteret ved Jagt og Fangst.

I 1921 var det Meningen at sende denne Hjælp, men Skibet kom først afsted i August 1922 og naaede ikke Øen. Nu afsendes i 1923 af en Mr. Griffith Brewer en Hjælpeekspedition ombord i Skibet »Donaldson« fra Nome og under Ledelse

*) »Geographical Journal« Decbr. 1923.

af Harold Noice, kendt fra Stefánsson-Ekspeditionen.

Det lykkedes Hjælpeekspeditionen at komme ind til Øen. Forinden den afsejlede havde Noice af Sovjet-Autoriteterne paa Øst-Kap i Sibirien faaet at vide, at hvis han ikke lod Skibet anløbe Petropavlovsk for at faa sine Papirer i Orden og for at medtage et Detachment af den røde Garde, vilde Skibet blive konfiskeret.

Ogsaa i Nome havde Noice mærket Uvillie mod Foretagendet, eftersom man der betragtede Wrangell-Øen som hørende til U. S. A.

Ved Ankomsten til denne Ø viste det sig imidlertid, at Crawfords Ekspedition var forulykket. Den eneste Overlevende var Eskimokvinden. Hun meddelte, at da man havde ventet Skib i 1922, havde man ikke været energisk med Jagten og Fangsten og var ikke vel forsynet med Proviant, hvorfor man havde forsøgt at naa den sibiriske Kyst. Kun Knight, som led af Skørbug, og Eskimokvinden selv var blevne paa Øen, hvor Knight døde den 22. Juni 1923. De bortdragne hvide Mænds Skæbne er næppe tvivlsom — de er sikkert omkomne, eftersom de ikke vides at have naaet den sibiriske Kyst.

Fra Skibet »Donaldson« blev der nu paa Øen efterladt 13 Eskimoer under Charles Wells for at manifestere, at Canada har taget Øen i Besiddelse. De blev forsynede med Proviant for 2 Aar, hvorefter »Donaldson« vendte hjem til Nome.

Saaledes ses det, at Besiddelsen af de hidtil herreløse Landomraader indenfor Polarområdet er Genstand for et Kapløb.

* * *

»Polen for relativ Utilgængelighed«.

Vilhjálmur Stefánssons Ekspedition havde, som vi har hørt, i betydelig Grad bidraget til Polarlandenes geografiske Udforskning, og en Del nyt Landomraade var jo fundet; men endnu var der betydelige Strækninger i Isregionen, som aldrig var set af noget Menneske, og som ventede paa at blive udforsket. Stjernebanneret havde Peary jo plantet paa selve Nordpolens Is; nu venter man kun paa, at Roald Amundsen — med Flyvemaskine — skal løse det Spørgsmaal, som ligger for: Er der endnu store, hidtil uopdagede Landomraader i Nordpolarhavet?

Fra det atlantiske Ocean flyder som bekendt

Golfstrømmen op i Polarhavet gennem den brede Port mellem Norge og Grønland og mildner Klimat; en lignende varmere Strøm naar ikke Polarhavet gennem Berings-Strædet. Disse Forhold i Forbindelse med Landenes Kystformer og disses Indvirken paa Havstrømningerne i det hele taget, har ~~stodse bevirket, at man nogle~~ Steder i det nordlige Polarhav med Skib har kunnet nærme sig selve Nordpolen mere end andre. Fra disse yderste Punkter maatte man da arbejde sig videre med Slæder, trukne af Mennesker eller Hunde, eller maaske af begge i Forening; kun paa denne Maade kunde Polarforskningen fremmes, saalænge Luftfartøjer ikke var blevne saa sikre i Anvendelsen, at de kunde benyttes med Fordel, hvilket jo forhaabentlig snart vil ske.

Efter at Slæderejserne ret var bleven satte i System, slæbte Mennesker og Hunde for en stor Del Levnedsmidler med, samtidig med at man ved Jagt og Fangst søgte i videst muligt Omfang at skaffe forøget Føde for Mennesker og Hunde. I adskillige Tilfælde blev Slæderejsernes Længde forøget ved, at man dræbte og fortærede Hundene, efterhaanden som Slæderne blev lettede for Byr-

der. Paa denne Maade lykkedes det Admiral Peary fra Kap Columbia paa Nordenden af Grants Land at naa Nordpolen. Han tilbagelagde paa denne Slæderejse 410 Sømil eller 720 Kilometer — i lige Linie den længste Slæderejse, som hidtil var foretaget.

Ved nu at afsætte paa et Kort denne samme Afstand paa Meridianbuerne i Retning af Nord fra de Punkter indenfor Polarområdet, til hvilke det er lykkedes Sejlskib eller Dampskib at naa, bliver der stadig tilbage et stort, udforsket Fladerum af Størrelse som hele Tyskland, og som Stefánsson har kaldt Omraadet for »relativ Utilgængelighed«. Ethvert Punkt indenfor dette Omraade er f. T. mindre let tilgængeligt end selve Nordpolen.

Det Punkt, som efter Stefánssons Anskuelse maa være sværest at naa, er med andre Ord »Polen for relativ Utilgængelighed«, som ligger paa 63° 50' n. B. og 160° v. L. — eller omtrent i Linien mellem Spitsbergen, Nordpolen og Alaskas Nordkyst ad hvilken Rute Roald Amundsen har til Hensigt at flyve — altsaa just hen over det mest ukendte Polaromraade i Arktis.

Daniel Bruun.

Geografisk-geodætisk Ekspedition til Vestgrønland Sommeren 1922.

Af

Oberstløjtnant P. F. Jensen.

I det nylig udkomne Bind LXIII af Meddelelser om Grønland findes Beretning om og Resultatet af den af undertegnede i Sommeren 1922 foretagne Ekspedition til Vestgrønland. Med Tilladelse fra »Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland« skal jeg nedenfor give en Fremstilling af nævnte Ekspeditions Rejse og Arbejder.

Hensigten med Ekspeditionen var en dobbelt, nemlig:

- 1) For »Kommissionen for Ledelsen af de geologiske og geografiske Undersøgelser i Grønland« at foretage Bestemmelse af de geografiske Positioner for et Punkt ved hver af Kolonierne Godhavn og Julianehaab med den

Nøjagtighed, som den begrænsede Tid og Forholdene tillod.

- 2) For »Den Danske Gradmaaling« at rekognoscere og oprette en astronomisk Længdestation i Nærheden af Godthaab samt at bestemme dennes absolutte Positioner foreløbigt.

Da man ved fremtidige Arbejder paa denne Station vilde benytte Radiosignaler til Tidsammenligninger, skulde tillige Betingelserne for Modtagning af saadanne Signaler paa Grønland undersøges, hvorfor Ekspeditionen medførte et komplet Sæt Apparater til traadløs Modtagning.

Dette medførte atter, at Ekspeditionen fik et Bihverv; det nemlig, for Statstelegrafen at